

УДК 316.32(477)

ПРОБЛЕМА СВОБОДИ ОСОБИСТОСТІ В ФІЛОСОФІЇ М. БЕРДЯЄВА

Студ. Е.М. Войцехівська, гр. БПД-16

Науковий керівник доц. Л.А. Чекаль

Київський національний університет технологій та дизайну

Мета і завдання роботи - розглянути одну з головних проблем філософії Миколи Олександровича Бердяєва, яку він розробляє майже в усіх своїх працях.

Логічним центром осмислення проблеми духовності, свободи особистості є людина. Ця, «людська», проблематика відноситься до низки «вічних проблем» і нагальних питань для будь-якого соціуму і будь-якої доби. Центральною вона є і для творчості М. Бердяєва, який належить до мислителів, що додали значного внеску до розробки філософських проблем людини, сенсу її існування. Він створив оригінальну концепцію божественного походження свободи й творчості як призначення людини.

Існування людства на межі ХІХ-ХХ століть зіткнулось із необхідністю усвідомлення та розв'язання проблеми індивідуальної людської долі. Це питання постало перед людством з особливою гостротою, коли за певної історичної доби люди в процесі самоусвідомлення починають долати межі конституювання себе як суто соціальних істот. Настає час визначення нових підходів до людини як творчої особистості, її духовного самоусвідомлення, свободи, призначення, реального місця в суспільстві й трагічності її буття. Суспільство завжди шукало відповіді на питання: «що таке людина, індивід»? Людська реальність не є абстрактним буттям, - вона є індивідуально сприйнятою й унікальною в своєму роді конкретикою життя, яка виявляє себе в різноманітних особистісних станах. Немає й не може бути жодних приписних загальних наративів, істинних для всіх людей. На думку М. Бердяєва, свобода є не тільки тим, що я потребую для себе серед інших людей, але й - моєю мірою дозволу для іншої людини бути самою собою. Специфіка людини як особистості полягає в нескінченному творенні самої себе, вона залишається довічно незавершеною, відкритою для нових смислотворень. Якою може бути людина, - залежить тільки від неї самої, її життєвого вибору, реалізації свободи, притаманної саме людині.

В своїх працях Бердяєв піднімає і намагається вирішити проблеми, якими в подальшому переймалися чисельні філософські школи й напрямки. Це питання свободи та її змісту, особливостей творчого процесу, місця персоналістських ідей та цінностей в сучасному інтелектуальному житті суспільства, тощо. Вирішення цих проблем в творчості Бердяєва більшою або меншою мірою здійснюється крізь призму християнства.

Досліджуючи проблему свободи, Бердяєв доходить висновку, що свобода домінує над буттям. Вона завжди змістовніша, ніж буття, яке є застиглою свободою. Вона не може вкладатись в раціональні норми, тому що «не піддається охопленню розсудковими категоріями, в ній живе Божий розум».

На думку Бердяєва, особа є особистістю тільки тоді, коли вона вільна і реалізується в творчому процесі. Свобода, в свою чергу, імпліцитна особі і є необхідною умовою творчості, але і сама творчість можлива лише за наявності свободи.

Революції початку ХХ століття Бердяєв вважав несумісними зі змістом поняття свободи. При цьому, революцію в Росії він вважав неминучою і справедливою, але передбачав, що під час революції буде винищена свобода і що в ній переможуть екстремістські й ворожі культурі й «духу» елементи. Революцію Бердяєв називає

важкою хворобою, болісною операцією хворого, яка свідчить про брак позитивних творчих сил, про невиконаний обов'язок».

Людина має в собі сенс всіх речей. Вона сама обов'язково повинна усвідомлювати себе центром всього світу. І в цьому сенсі людина є істотою надприродною, яка має божественне призначення. Хоча людина і живе в об'єктивованому світі, вона є істотою духовного, необ'єктивованого світу.

Бути особою означає взяти на себе величезну відповідальність — за родину, друзів, суспільство, в якому живеш, тощо. Якщо людина «не тримає» себе постійно в рамках, визначених для особи, їй жити легко. Легко тому, що вона знімає з себе відповідальність за все, що коїться навколо. Людина як особистість - вільна у своїх вчинках, але це змушує її бути відповідальною за себе, за те, що вона чинить і ким вона стане. Особистість — це ідеал людини, до якого вона повинна прагнути все життя. Досягнувши одного рівня, вона має бачити попереду вищі рубежі.

На думку Бердяєва, гуманізм у всіх його проявах і на різних етапах розвитку людства намагався підняти людину до рівня особистості, але разом з тим робив її залежною від суспільства, природи, світських і духовних владик, а це редукує зміст поняття особистості. Особистість - це те, що є найбільш загальним, що за своїм змістом більш розмаїте, ніж суспільство, держава, народ.

Змістом духовного життя особистості - є його необмеженість, що створює умови для такого ж необмеженого її розвитку. Духовне життя — це постійне спрямування всіх сутнісних сил людини до творчості, а творчість меж не має. Людина, яка не прагне до творчого життя, перестає бути особистістю.

М.О. Бердяєв належить до мислителів, які зробили значний внесок у розробку філософських проблем людини як особистості, її духовності, сенсу її існування. Він створив оригінальну концепцію божественного походження свободи та творчості як призначення людини, деякі ідеї якої, можливо, навіть долають межі традиційної релігійно-антропологічної філософії.

Кожна людина повинна пізнати сенс свого буття. У кожного своє розуміння оточуючого світу, своя усвідомлена чи неусвідомлена позиція ставлення до істини та свого шляху до нескінченного осягнення істини. Ніхто не є спроможним вирішити внутрішні протиріччя особистості, крім неї самої. Шлях до щастя – пізнання самого себе. Іноді це і є основний спонукальний мотив жити. Це і є саме та істина, розуміння якої може врятувати від бажання пізнати смерть і розкрити новий сенс буття.

«Весь сенс життя полягає в нескінченному завоюванні невідомого, у вічному зусиллі пізнати більше...» Еміль Золя

Ключові слова: філософія, свобода, пізнання, екзистенційно-персоналістична філософія, творчість людини, знання та віра у людській діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бердяєв Н.А. «Філософія свободи». - 1911
2. Бердяєв Н.А. «Філософія вільного духу». - 1928
3. Бердяєв Н.А. О рабстве и свободе человека. Опыт персоналистической философии. - Минск. 2000.
4. Бердяєв Н.А. О назначении человека. - М., 1991.